

MỘT SỐ BIỆN PHÁP PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC VIẾT VĂN BIỂU CẢM CHO HỌC SINH LỚP 4 TRONG DẠY HỌC VIẾT

Trần Kim Ngân
Trường Tiểu học Lê Quang Sung, thành phố Đà Nẵng
Trường Đại học Sư phạm Đà Nẵng

Tóm tắt: Năng lực viết văn biểu cảm là một trong những năng lực thiết yếu trong môn Tiếng Việt, đặc biệt ở lớp 4 – giai đoạn học sinh bước đầu hình thành khả năng nhận thức và biểu đạt cảm xúc một cách có ý thức. Việc phát triển năng lực viết văn biểu cảm cho học sinh lớp 4 không chỉ giúp các em thể hiện được suy nghĩ, cảm xúc chân thật mà còn góp phần nuôi dưỡng tâm hồn, hình thành nhân cách và bồi dưỡng tình cảm thẩm mỹ. Bài viết tập trung trình bày những nguyên tắc và đề xuất một số biện pháp phát triển năng lực viết văn biểu cảm cho học sinh lớp 4 trong dạy học viết. Các biện pháp này được xây dựng trên cơ sở đặc điểm tâm lý lứa tuổi và định hướng phát triển năng lực, góp phần nâng cao hiệu quả dạy học viết văn biểu cảm cho học sinh tiểu học.

Từ khóa: Năng lực viết văn biểu cảm; dạy học viết; học sinh lớp 4; biện pháp sư phạm.

SOME MEASURES TO DEVELOP EXPRESSIVE WRITING COMPETENCE FOR GRADE 4 STUDENTS IN WRITING INSTRUCTION

Tran Kim Ngan
Le Quang Sung Primary School, Da Nang City
University of Education – University of Da Nang

Abstract: Expressive writing competence is one of the essential components of the Vietnamese language subject, particularly in Grade 4—when students begin to consciously form the ability to perceive and express emotions. Developing expressive writing competence in Grade 4 students not only enables them to convey sincere thoughts and feelings but also contributes to nurturing their inner world, shaping their personality, and fostering emotional and aesthetic sensitivity. This paper focuses on presenting fundamental principles and proposes several measures to enhance expressive writing competence for Grade 4 students in writing instruction. These measures are developed based on age-specific psychological characteristics and the orientation towards competence-based education, thereby contributing to improving the effectiveness of teaching expressive writing to primary students.

Keywords: Expressive writing competence; writing instruction; Grade 4 students; pedagogical measures.

Nhận bài: 06/05/2025

Phản biện: 05/06/2025

Duyệt đăng: 09/06/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Viết văn biểu cảm giúp học sinh rèn luyện khả năng cảm nhận và thể hiện cảm xúc một cách chân thực, góp phần nuôi dưỡng tâm hồn và phát triển nhân cách. Tuy nhiên, nhiều học sinh lớp 4 còn gặp khó khăn trong việc diễn đạt tình cảm, lựa chọn từ ngữ và trình bày bài viết. Thực tế này đặt ra yêu cầu cần có những biện pháp sư phạm phù hợp để hỗ trợ các em trong quá trình học viết. Xuất phát từ đặc điểm tâm lý lứa tuổi và định hướng phát triển năng lực, bài viết đề xuất một số biện pháp nhằm phát triển năng lực viết văn biểu cảm trong dạy học viết cho học sinh lớp 4, góp phần nâng cao chất lượng dạy học môn Tiếng Việt ở tiểu học.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Nguyên tắc đề xuất các biện pháp

2.1.1. Đảm bảo mục tiêu và nội dung chương trình

Việc dạy học viết văn biểu cảm phải bám sát mục tiêu môn Tiếng Việt lớp 4, giúp học sinh hình thành năng lực diễn đạt cảm xúc bằng ngôn ngữ viết một cách rõ ràng, logic và có cảm xúc. Giáo viên cần lựa chọn nội dung, hoạt động phù hợp,

đồng thời hướng dẫn học sinh sử dụng các yếu tố miêu tả, tự sự để bài viết sinh động hơn.

2.1.2. Phát huy vai trò chủ thể và cảm xúc cá nhân của học sinh

Học sinh cần được đặt vào trung tâm của quá trình học, được lựa chọn đề tài phù hợp với trải nghiệm cá nhân để thể hiện cảm xúc chân thật. Giáo viên nên tổ chức các hoạt động mở như trò chuyện, kể chuyện, sử dụng tranh ảnh, đoạn phim... để khơi gợi cảm xúc, từ đó giúp học sinh viết văn một cách sâu sắc và tự nhiên.

2.1.3. Gây hứng thú và khơi gợi sáng tạo

Dạy học cần sinh động, hấp dẫn để kích thích cảm xúc và tư duy sáng tạo của học sinh. Các hoạt động gắn với trải nghiệm như viết nhật ký, viết thư, viết sau chuyến tham quan... sẽ giúp bài văn giàu cảm xúc hơn. Giáo viên cần khuyến khích học sinh sáng tạo trong cách diễn đạt, đồng thời đánh giá theo hướng phát hiện và phát huy điểm mạnh cá nhân, tạo động lực cho học sinh tiếp tục hoàn thiện kỹ năng.

2.2. Quy trình dạy học phát triển năng lực viết văn biểu cảm cho học sinh lớp 4

Bước 1: Khơi gợi cảm xúc và hình thành ý tưởng viết

Giáo viên tạo môi trường học tích cực để học sinh dễ bộc lộ cảm xúc, thông qua các hoạt động như: xem tranh, nghe nhạc, kể chuyện, trò chuyện gợi nhớ kỉ niệm hoặc trải nghiệm thực tế. Từ đó, học sinh xác định chủ đề và đối tượng biểu cảm một cách tự nhiên.

Bước 2: Hướng dẫn lập dàn ý linh hoạt

Giáo viên giúp học sinh tổ chức cảm xúc và ý tưởng theo cấu trúc ba phần: mở bài – thân bài – kết bài. Đồng thời khuyến khích học sinh chọn lọc chi tiết tiêu biểu và cho phép học sinh thể hiện cảm xúc theo mạch riêng, tránh áp đặt khuôn mẫu.

Bước 3: Hướng dẫn viết bài

Học sinh được hướng dẫn sử dụng ngôn ngữ biểu cảm, hình ảnh sinh động và biện pháp tu từ như nhân hóa, cảm thán, ẩn dụ... Giáo viên khích lệ học sinh viết thật lòng, tránh sao chép, và tổ chức hoạt động nhận xét chéo để giúp các em tự điều chỉnh, hoàn thiện bài viết.

Bước 4: Trình bày và đánh giá bài viết

Học sinh trình bày bài viết qua đọc to, minh họa, diễn kịch, hoặc triển lãm lớp. Giáo viên đánh giá theo hướng phát triển năng lực, chú trọng đến cảm xúc chân thành, sự sáng tạo và cách sử dụng ngôn ngữ. Việc tuyên dương, nhận xét cụ thể sẽ giúp học sinh có động lực học tập và hoàn thiện kỹ năng viết.

2.3. Đề xuất một số biện pháp phát triển năng lực viết văn biểu cảm cho học sinh lớp 4 trong dạy học viết

2.3.1. Tổ chức hoạt động trải nghiệm thực tế

Tham quan, dã ngoại: Giúp học sinh tiếp xúc thực tế, hình thành cảm xúc chân thật; sau đó viết nhật ký, thư, đoạn văn biểu cảm.

Trò chơi học tập: Tạo hứng thú và khơi gợi cảm xúc thông qua các trò chơi như “Đoán cảm xúc qua tranh”, “Chiếc hộp bí mật”, “Nhập vai bày tỏ cảm xúc”, “Góc cảm xúc” – giúp học sinh viết ra những dòng văn chân thành, sinh động và

giàu cảm xúc.

2.3.2. Rèn luyện kỹ năng quan sát và ghi chép

Hướng dẫn quan sát có định hướng: Học sinh học cách xác định mục tiêu quan sát, sử dụng nhiều giác quan và ghi chép chi tiết tiêu biểu có cảm xúc.

Sử dụng ghi chép làm chất liệu viết văn: Từ ghi chép chuyển hóa thành đoạn/bài văn biểu cảm sinh động.

Xây dựng hệ thống bài tập: Thiết kế các dạng bài từ dễ đến khó như: nhận diện cảm xúc, viết câu biểu cảm, viết đoạn/bài văn hoàn chỉnh gắn với hoạt động thực tế – giúp học sinh từng bước phát triển tư duy và ngôn ngữ biểu cảm.

2.3.3. Hướng dẫn sử dụng ngôn ngữ biểu cảm

Làm giàu vốn từ ngữ biểu cảm: Rèn luyện học sinh nhận diện, phân loại và sử dụng linh hoạt từ ngữ giàu cảm xúc như: tính từ, động từ mạnh, từ tượng hình – tượng thanh, từ Hán Việt,...

Rèn luyện biện pháp tu từ (so sánh, nhân hóa): Giúp bài văn sinh động, giàu hình ảnh và gợi cảm. Giáo viên tổ chức luyện tập từ nhận diện đến vận dụng trong câu, đoạn và bài văn biểu cảm hoàn chỉnh.

III. KẾT LUẬN

Phát triển năng lực viết văn biểu cảm cho học sinh lớp 4 là một nhiệm vụ quan trọng trong dạy học Tiếng Việt ở tiểu học, góp phần giúp các em hình thành khả năng thể hiện cảm xúc chân thật, phát triển tư duy ngôn ngữ và bồi dưỡng tâm hồn. Trên cơ sở đặc điểm tâm lí lứa tuổi và định hướng phát triển năng lực, bài viết đã đề xuất một số biện pháp sư phạm không chỉ giúp học sinh rèn luyện kỹ năng viết văn biểu cảm một cách hiệu quả mà còn góp phần tạo dựng môi trường học tập tích cực, khuyến khích sự sáng tạo và nuôi dưỡng cảm xúc. Việc vận dụng linh hoạt và đồng bộ các biện pháp trong thực tiễn giảng dạy sẽ là nền tảng quan trọng để nâng cao chất lượng dạy học viết, hướng đến mục tiêu hình thành những học sinh tiểu học biết cảm nhận, biết sẻ chia và biết biểu đạt bằng trái tim và ngôn ngữ của chính mình.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Hồ Ngọc Bích (2018), *Thiết kế và tổ chức hoạt động trải nghiệm hỗ trợ phát triển năng lực viết văn biểu cảm cho học sinh lớp 4*, Luận văn thạc sĩ, Trường Đại học Sư phạm, Đại học Quốc gia Hà Nội.
- [2] Lê Phương Nga (2015), *Phương pháp dạy học Tiếng Việt ở Tiểu học*, Nhà xuất bản Đại học Quốc gia Hà Nội.
- [3] Phan Thị Thu Hiền (2020), *Dạy học viết văn biểu cảm theo định hướng phát triển năng lực cho học sinh tiểu học*, NXB Giáo dục Việt Nam